

tárról szereznek. A jó kapcsolat kialakítása érdekében ki kell fejleszteni bennük annak tudatát, hogy a könyvtár az a hely, ahová bizalommal fordulhatnak, ahol munkájukhoz mindig segítséget kaphatnak. Ennek érdekében együttesen alkalmaznak különböző módszereket: rövid bevezető előadásokat tartanak számukra, körülvezetik őket a könyvtárban, személyes beszélgetéseket folytatnak velük.

Gyakran használnak *audio-vizuális eszközöket* is: a könyvtár rendjét és használatát bemutató dia-sorozatot hangszalagra mondott magyarázat kíséri. Ezeket a programokat különös gonddal állítják össze, és kikérik hozzá a felhasználók kisebb-nagyobb csoportjának véleményét is. Csak a beérkezett bírálatok és javaslatok alapján történt javítás és módosítás után helyezik el általános használatra a könyvtár valamelyik központi helyiségében a végleges változatot, amelyet az olvasók többnyire önállóan is használhatnak. Emellett több helyen használnak e célra képmagnót vagy mozgófilmet is.

A másod-, harmad- vagy negyedévben, vagyis amikor az egyetemi hallgatóknak már feltétlenül szükségük van irodalomkutatásra és az információs eszközök használatára – többek között pl. disszertációjuk összeállításához –, természetesen megnő az érdeklődés a könyvtárak szolgáltatásai iránt. A felsőbb évfolyamok hallgatói számára tehát az általános bevezetés után, elsősorban *gyakorlati foglalkozásokból álló tanfolyamok* következnek. Ezek időtartama és résztvevőinek száma országonként és könyvtáranként erősen változó, de legeredményesebbnek természetesen a kisebb létszámú csoportoknak tartott, több napos – esetleg több hetes – tanfolyamok bizonyulnak.

Bár számos könyvtár egymástól eltérő gyakorlatáról lévén szó, nehéz az általánosítás, a legelterjedtebb módszernek mégis a gyakorlatban végzett *irodalomkutatás* mondható. Ez a tárgykör pontos meghatározásával kezdődő munka mind a hagyományos, mind a ritkán használt, kevésbé ismert dokumentumforrások és információs eszközök alapos és módszeres megismeréséhez vezet, és többnyire a számítógépes információkeresés bemutatásával, néhol esetleg még a jelentéskészítés módszerének megismertetésével is kiegészül.

Bár a felhasználók oktatásában *Nagy-Britannia és a skandináv országok* járnak elől, a kötetben helyet kapnak más országok eredményeiről készült beszámolók is.

Az *NDK egyetemi könyvtárai* elsősorban a szelektív információterjesztés hasznosítására törekszenek. Az *NSZK-ban* a braunschweigi egyetemen és a környező könyvtárakban több éves munkával kidolgozták, illetve több mint 2000 beérkezett vélemény alapján átdolgoztak egy, a könyvtárhasználatot ismertető dia/magnó programot, mely az egyes könyvtárak körülményei szerint módosítható és akár megvásárlásra, akár kölcsönzésre a könyvtárak rendelkezésére áll.

Jugoszláviában a Ljubljani Egyetem Központi Műszaki Könyvtára ugyancsak a már említett 1970 évi IATUL konferencia ösztönzésére – az Unesco, az IATUL és az IFLA útmutatásai alapján – 1972 óta végzi a felhasználók oktatását.

A *Lausanne-i Svájci Szövetségi Technológiai Intézet Könyvtárában*, néhány sikertelen kísérlet után, a közelmúltban indult meg a felhasználók oktatása. Itt elsősorban gyakorlati foglalkozásokra szorítkoznak, melyek értékelésére még nem kerülhetett sor. Jó jelnek tekinthető, hogy a hallgatók érdeklődése a könyvtár iránt öröndetesen nő. Hasznos kezdeményezés, hogy a könyvtárban található forrásoknak, eszközöknek és annak bemutatásában, hogy milyen esetben melyikhez kell fordulni, a könyvtárhasználatban járatos olvasók működnek közre.

Helsinki Műegyetemi Könyvtárában egy 1970-ben végzett felmérés szerint – melynek megállapításait egy 3 évvel későbbi vizsgálat is megerősítette –, az olvasók jóformán alig ismerik akár a legegyszerűbb könyvtári eszközök használatának módját. Ezért a könyvtár bemutatása során az új olvasók a katalógusok használatával vagy a kölcsönzéssel kapcsolatban azonnal egy kis feladatot is kapnak, melyet a vezető könyvtáros a hibák és félreértések tisztázására azonnal értékel. Egyéb kiegészítő módszerek és audio-vizuális eszközök alkalmazása mellett szaktárgyak szerint csoportosított tanfolyamokat is tartanak, melyek végén a hallgatóknak vizsgaként gyakorlati feladatokat kell megoldaniuk.

A beszámolókból egyértelműen kiviláglik, hogy a könyvtáros a könyvtári és tájékoztató munka szervezőjéből egyre inkább a felhasználó segítőtársává, kommunikációs partnerévé válik. Ennek és a beszámolókból olvasható számos jó eredmény ellenére a fejlődés még nem tekinthető befejezettnek: a szerzett tapasztalatoknak ösztönzésül kell szolgálniuk a további munkához.

/User education in University of Technology Libraries = IATUL Proceedings, 9. köt. 1977. p. 1–85./

(Dezső Zsigmondné)

A lengyel felsőfokú könyvtárosképzés hiányosságai a tudományos és szakkönyvtárak, valamint az információs intézmények nézőpontjából

A hetvenes évek elején Lengyelországban öröndetes fejlődés következett be a felsőfokú tájékoztatói szakemberképző intézmények számában és kapacitásában. Ezzel első ízben nyílt lehetőség arra, hogy az ország különféle pontjain működő tudományos és szakkönyvtárak, vala-

mint információs intézmények nagyobb számban alkalmazhassanak az egyetemeken nappali tagozatán végzett tájékoztatói szakembereket.

A nappali tagozatos képzés Lengyelországban egy szakos. Ezen belül van általános, társadalomtudományi és matematikai szakosítás. Ebből következik, hogy a nappali tagozaton végzett hallgatókat

a tudományos és szakkönyvtárakban mindenekelőtt az olvasószolgálatban, a feldolgozó munkában, a különgyűjteményekben, az igényfelmérésekben, a rendszerelemzésben, a kutatásban, a bibliográfiai és a szerkesztési munkában;

az információs intézményekben mindenekelőtt a bibliográfiai-információs és a szerkesztési tevékenységben, valamint az információfeldolgozó és -kereső rendszerekben

lehet alkalmazni, azzal a feltételezéssel, hogy mellettük dolgoznak részint az adott intézmény profiljának megfelelő képzettségű, valamint számítástechnikai szakemberek.

Az újabb tömegesebb tapasztalatok azt mutatják, hogy a hallgatók az egyetemen nagyjából megbízható, de inkább csak elméleti szakmai ismereteket szereznek. Gyakorlati felkészültségük gyenge, s gyakran a pályaalakmasság tekintetében sincs minden rendben velük.

Képzésük hiányosságai a következő okokra vezethetők vissza:

a felvételnél nincsenek tekintettel a pályaalakmasságra, s így olyanok is bekerülnek a képzésbe, akiknek helytelen elképzeléseik vannak jövődi hivatásukról, illetve akik a hivatásuk gyakorlásához egyáltalán nem rendelkeznek a szükséges lélektani ismeretekkel;

meglehetősen végtelen mértékű a pálya elnőiesedése; az egyetemeken a felvett hallgatókat minden áron ki akarják képezni, ami az oktatási színvonal csökkenését vonja maga után;

sok a gyenge oktatási intézmény, amelyekben nem alakulhat ki alkotó oktatási légkör, az oktatók nagyfokú szakosodása, a könyvtárakkal való folyamatos kapcsolat-tartás;

az előző okból kifolyóan nincs lehetőség korszerű gyakorlati oktatásra sem az oktatási intézményben, sem a kitelepített kötelező gyakorlatok alatt, amelyek legtöbbször elmaradt kisegítő munkák elvégzéséből állnak (ingyen munkaerők), s általában a hallgatók kiábrándulásával végződnek;

végül a tananyag sem felel meg napjaink, még kevésbé holnapjaink követelményeinek.

A tananyag fő gyengeségei a következők:

a hallgatók nem szerezhetnek elmélyült információs ismereteket, beleértve a korszerű technikai és technológiai eljárások ismeretét és alkalmazását;

felületesek a tudományrendszeren keretében oktatott ismeretek;

a hallgatók nem kapnak megbízható áttekintést a tudomány szervezetéről és a tudományos egyesületekről; gyenge színvonalon áll a népgazdaság rendszerével való megismerkedés;

rendszeretlen a végzett hallgatók dokumentumismerete, illetve a különféle dokumentumok felhasználása iránti készsége, vagyis a termelési, kutatási és szervezési feladatok könyvtári információs alátámasztásának ismerete;

a könyvkiadás és a könyvkereskedelem szervezetéről és működéséről keveset hallanak a hallgatók;

esetleges a felkészítés az információs szolgáltatások terén;

nem megbízható a felkészítés a könyvtári és az információs rendszer különféle kérdéseiből (pl. a jogszabályok, szervezeti elvek stb.).

A könyvtárak és információs intézmények vezetői és idősebb dolgozói nem mindig fogadják szívesen a végzett hallgatókat, különösen ha elméleti tudásuk korszerűbb és teljesebb az övéknél. Ezt rendszerint részgazságok eltúlzásával szokták kifejezni (nincs megfelelő gyakorlati felkészültségük, rossz a hozzáállásuk, nagyképek stb.).

A végzett (vagy a kötelező gyakorlatokról visszatérő) hallgatók a nagyobb intézményekben főként az egoizmust, a szervezetlenséget, a hibás technológiákat, a nem szolgálatkész olvasószolgálatot, a vezetői hiányos szakmai felkészültségét, a lélektelen munkát, az igények és a szükségletek kielégítésére orientált szolgáltatások hiányát, a hiányos tájékoztató apparátust szokták kritikájuk tárgyává tenni. A kisebb intézményekben a rossz elhelyezést, a korszerű berendezések és felszerelések hiányát, a hálózati központok és alközpontok „basáskodását”, a felhasználók immel-ámmal és alacsony színvonalon való kiszolgálását szokták mindenekelőtt bírálni.

/ZMIGRODZKI, Z.: *Sylwetka absolwenta studiów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w świetle potrzeb bibliotek naukowych oraz ośrodków informacji.* = *Aktualne Problemy Informatyki i Dokumentacji*, 23. köt. 3. sz. 1978. p. 13–17./

(Futala Tibor)